

МЕТОДИ ОЦІНКИ РИЗИКУ ДІЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ РИНКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

METHODS OF RISK ASSESSMENT OF THE ACTIVITIES OF NON-BANKING FINANCIAL SERVICES MARKET PARTICIPANTS

Зміна у 2020 році регулятора ринку небанківських фінансових послуг поклала початок новому розвитку питання управління ризиками діяльності фінансових установ, що знайшли своє відображення у нормативно-правових актах спрямованих на реалізацію уніфікованого підходу до аналізу ризику. Але, виключність діяльності окремих учасників ринку протирічить запропонованій універсальності та не відповідає вимогам регулятора щодо оцінки ризиків їх діяльності. Крім того, існує проблема державної неврегульованості вибору методів оцінки ризику, що обмежує установи суб'єктивністю. У статті узагальнено існуючу практику застосування методів оцінки ризиків діяльності на ринку небанківських фінансових послуг в Україні, вивчено законодавчі ініціативи Національного банку України щодо запровадження їх обов'язкового стрес-тестування та досліджено досвід оцінки ризику минулим регулятором. За результатами огляду сформовано рекомендації щодо зміни уніфікованості підходів до оцінки ризику на більш спеціально спрямовані через необхідність врахування особливостей ліцензійного спрямування окремого суб'єкту.

Ключові слова: методи оцінки ризиків діяльності, ринок небанківських фінансових послуг, регулятор, учасники, фінансові установи, фінансові послуги.

The change in 2020 of the regulator of the non-banking financial services market to the National Bank of Ukraine initiated a new development of the issue of risk management of financial institutions, which was reflected in regulatory acts aimed at implementing a unified approach to risk identification, measurement and analysis. However, the exclusivity of the activities of individual participants in the market of non-banking financial services (insurers, credit unions, pawnshops and financial companies) contradicts the proposed universality and does not meet the requirements of the updated regulator regarding the risk assessment of their activities. In addition, there is a problem of state non-regulation of the choice of risk assessment methods, which limits financial service providers to subjectivity and optionality. The article summarizes the existing practice of applying risk assessment methods in the market of non-banking financial services in Ukraine, studies the legislative initiatives of the National Bank of Ukraine regarding the introduction of mandatory stress testing of financial service providers, and examines the experience of assessing their risk by the previous regulator – the National Commission, which carries out state regulation in the field of financial services markets. The reviewed methods are divided according to the criterion «ultimate goal of activity risk assessment» or according to the stages of components of a risk-oriented approach to loss assessment: definition or identification of risk, its analysis and ways to overcome it. It is noted that the best option for risk assessment is a combination of qualitative and quantitative methods, which will allow to comprehensively form a vision of the problem of risk definition and its analysis. Based on the results of the review, recommendations were made for the regulator (National Bank of Ukraine) to change the uniformity of approaches to assessing the risk of non-bank financial services market participants to more specifically targeted ones due to the need to take into account the specifics of the licensing direction of an individual entity. In order to deepen the degree of consideration of the recommendations, it is proposed to study in more detail the foreign practice of risk assessment methods of non-bank financial service providers within the current process of harmonization of European legislation.

Key words: methods of assessing activity risks, the market of non-banking financial services, the regulator, participants, financial institutions, financial services.

УДК 336+368.914.22

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.1-5>

Шорох В.Д.¹

здобувач вищої освіти
ступеня доктор філософії,
Харківський національний
економічний університет
імені Семена Кузнеця

Shorokh Valeriia

Simon Kuznets Kharkiv National
University of Economics

Постановка проблеми. Наприкінці 2020 року відбулась історична зміна державного регулятора ринку небанківських фінансових послуг Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (далі – Нацкомфінпослуг). Оновленим регулятором та правонаступником став Національний банк України (далі – НБУ), що започаткував ряд важливих для надавачів фінансових послуг процедур ведення їх діяльності. Результати провадження ініціатив НБУ відображені у перших затвердженнях ним у новій ролі Постановою «Про затвердження Правил складання та подання звітності учасниками ринку небанківських фінансових послуг» [1], «Про затвердження Змін до Правил організації статистичної звітності, що подається

до Національного банку України» [2], «Положення про встановлення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від здійснення діяльності учасниками ринку небанківських фінансових послуг, їх суспільну важливість, на підставі яких визначається періодичність проведення планових інспекційних перевірок, та порядок їх застосування» (далі – Положення НБУ)» [3], які вносять зміни в процедуру надання звітності учасниками ринку небанківських фінансових послуг (далі – РНФП) та започатковують актуальну за сучасних економічних умов систему оцінки ризиків та корпоративного управління діяльності надавачів фінансових послуг.

Оглядом розглянувши запропоновані НБУ зміни, можна констатувати, що регулятор

¹ ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7278-4447>

демонструє бажання уніфікувати підходи до оприлюднення інформації для фінансових установ та запровадити єдині стандарти корпоративного управління та оцінки ризику діяльності учасників РНФП. Але, кожна фінансова установа РНФП займається виключною діяльністю в межах власної ліцензії, а значить уніфікованість оцінки ризику є спірним питанням, що потребує методичного уточнення існуючих підходів та чинних нормативних документів. А значить, вирішення завдання щодо систематизації та впорядкованості існуючих в Україні методів оцінки ризику діяльності на РНФП є необхідною вимогою для розробки універсальних рекомендацій з корпоративного управління, які враховуватимуть особливості діяльності кожного окремого суб'єкту ринку небанківських фінансових послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню оцінки ризиків небанківських фінансових установ присвячували свої праці такі науковці як: Борисов І. [4], що наголошує на необхідності проведення оцінки ризиків в межах пруденційного нагляду за діяльністю фінансових установ; Гриценко К. [5], що приділяє увагу інтегральному оцінюванню ризиків виключно страхової компанії; Кузнецова Н. [6], що зосередила свою увагу на розробці інформаційної технології моніторингу ризиків для підвищення ефективності їх оцінювання; Тарасова К. [7], що розглядає кількісні методи оцінки ризиків з метою вдосконалення комплексності їх вимірювання та ін. У своїх роботах учені розглядають окремі аспекти процесу аналізу ризику, не концентруючи уваги на методах безпосередньої оцінки для надавачів фінансових послуг та не враховуючи необхідність комплексної

побудови ефективної системи ідентифікації, що може сприяти забезпеченню контрольної функції регулятора, загалом та унеможливленню виникнення ризику фінансової установи, зокрема.

Постановка завдання. Узагальнення існуючих методів оцінки ризику діяльності небанківських фінансових установ для практичного застосування в системі комплексного регулювання та управління ризиками регулятором НБУ.

Виклад основного матеріалу. Учасники РНФП застосовують методи оцінки ризику з огляду на різновид фінансових послуг, що вони надають на ринку. Широкий вибір існуючих методів оцінки ризику діяльності дає змогу врахувати інтереси окремого надавача фінансових послуг, але і є відповідальністю самої фінансової установи. Зазначено, інформація щодо застосовуваних методів не є публічною та обов'язковою для оприлюднення, тому, з одного боку, дані закриті від загалу з метою захисту діяльності фінансової установи, а з другого боку – це ставить під сумнів, загалом, регулярність проведення оцінки ризику та її відповідність процедурі управління. Для узагальнення найбільш популярних практик оцінки ризику діяльності в Україні проведено аналіз літературних джерел та нормативно-правових актів, що регулюють діяльність учасників РНФП, результати якого наведено в табл. 1.

Як видно з табл. 1, численний перелік методів оцінки ризику діяльності учасників РНФП дозволяє фінансовій установі обрати спосіб визначення втрат враховуючи власні завдання щодо реалізації ризико-орієнтованого підходу до процесу управління ризиком, виключність ліцензії, особливості фінансової послуги, що надається

Таблиця 1

Можливі методи оцінки ризику діяльності учасників РНФП

Метод	Сутність	Кінцева мета
Статистичний метод [7]	Побудований на визначенні статистики втрат і прибутку	Аналіз ризику
Експертний метод [8]	Враховує суб'єктивну думку опитуваного експерта	Прогнозування та аналіз ризику
Розрахунково-аналітичний [9]	Є комбінацією статистичного та експертного методів, що спрямований на визначення ризику втрати фінансових показників	Ідентифікація та аналіз ризику
Економіко-математичні методи [10]	Сукупність математичних методів, що дозволяють визначити оптимальний шлях подолання ризику	Прогнозування та розробка рішень щодо подолання ризику
Метод чутливості [11]	Застосовується для оцінки динамічних ризиків та визначення чинників впливу на його виникнення у різних часових проміжках	Прогнозування та аналіз ризику
Сценарний метод [12]	Розглядає різні варіанти реагування при ймовірному настанні ризику	Прогнозування та розробка рішень щодо подолання ризику
Метод імітаційного моделювання [13]	Дозволяє побудувати вірогідний розподіл можливих наслідків ризику	Прогнозування та розробка рішень щодо подолання ризику
Метод побудови дерева рішень [14]	Враховує експертну оцінку ризику та пропонує графічну послідовність рішень щодо його подолання	Прогнозування та розробка рішень щодо подолання ризику
Стрес-тестування [15]	Розкриває інформацію щодо ключових ризиків фінансової установи	Ідентифікація та аналіз ризику

Джерело: узагальнено автором на основі [7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15]

тощо. Представлений перелік не є вичерпним, але методи в табл. 1 застосовуються на РФП частіше за інші способи оцінки ризику. Переваги або недоліки окремого методу залежить від наявних даних про діяльність фінансової установи, необхідних для здійснення процесу оцінювання. Кожний метод має відмінну від іншого кінцеву мету, що реалізує одну або декілька з трьох складових ризику-орієнтованого підходу до оцінки втрат (останній стовпчик табл. 1) [16]: визначення або ідентифікація ризику, його аналіз та шляхи подолання.

Таким чином, процес оцінки ризику необмежений лише його аналізом, а має широку мережу методів, що поєднує початковий етап ідентифікації та кінцевий етап будь-якого дослідження втрат – заходи з унеможливлення кризових явищ в фінансовій установі, які викликані певним ризиком. Крім того, наведені методи можна поділити на якісні та кількісні, що свідчить про можливість отримання як більш точного ступеня ризику діяльності учасників РФП, так і вірогідну складову отриманого результату. Еталонним варіантом оцінки ризику, на теперішній час, є поєднання якісних та кількісних методів в спільний підхід, що надає комплексне бачення проблеми визначення ризику та його аналізу.

Означені методи дають змогу окремому суб'єкту встановлювати не уніфіковані підходи до оцінки ризику, що враховують їх виключність на РФП. Неврегульованість питання вибору методу оцінки ризику діяльності учасниками РФП на державному рівні свідчить про масштабність обсягів фінансових послуг, їх розгалуженість та сутнісну відмінність. Нетиповим та виключним є обов'язковість проведення стрес-тестування страховиків, що входить до складу їх корпоративного управління з 2014 року (Нацкомфінпослуг) [15]. Це пояснюється високим ступенем розвиненості страхування в Україні порівняно з іншими фінансовими послугами. Отже, логічним є твердження

щодо необхідності розробки регулятором виключних алгоритмів проведення оцінки ризику діяльності для окремих надавачів фінансових послуг, але у 2020 році НБУ, в рамках Стратегії розвитку фінансового сектору [17] навпаки запропонував уніфікувати підходи до управління ризиками діяльності учасників РФП.

У рамках цього підходу та з метою визначення періодичності проведення планових інспекційних перевірок регулятор у грудні 2020 року розробив та затвердив Положення НБУ [3]. Це Положення – джерело сучасного законодавства, що представляє методичні рекомендації із оцінки ризику діяльності учасників ринку небанківського фінансових послуг. При вивченні структури та інформаційного наповнення Положення НБУ [3] визначено, що запропонована система оцінювання включає три критерії, а саме: стан корпоративного управління, управління ризиками та внутрішнього контролю; показники діяльності; дотримання обов'язкових критеріїв і нормативів достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів і ризиковості операцій, інших показників і вимог, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами. Фактично запропонована НБУ оцінка є розрахунково-аналітичним методом визначення ризику, що дозволяє розподілити суб'єкти на групи за ступенем надійності їх діяльності.

Щодо досвіду попереднього регулятора, Нацкомфінпослуг дотримувався різних підходів до оцінки ризику діяльності для кожного окремого учасника РФП, що наголошувало на їх особливості та унікальності щодо сутності фінансових послуг, які ними надаються (табл. 2).

Як видно з табл. 2, Нацкомфінпослуг звертало увагу на необхідності оцінки саме фінансових показників, зокрема, ліквідності, прибутковості та платоспроможності фінансової установи. Тому логічним є врахування цих нормативів НБУ при

Таблиця 2

Методи оцінки ризику діяльності учасників РФП до спліту

Фінансова послуга	Гарантії та поручительства [19]	Страхова послуга [20]	Кредитування кредитними спілками [21]	Ломбардне кредитування [22]
Вимоги до нормативів оцінки ризику	Норматив адекватності капіталу	Норматив платоспроможності та достатності капіталу	Норматив достатності капіталу та платоспроможності	Склад активів та пасивів
	Норматив максимального ризику на одну особу або пов'язаних осіб	Норматив ризиковості операцій	Норматив якості активів, ризиковості операцій та прибутковості	Дані про кредитну діяльність
	Норматив запасу ліквідності	Норматив якості активів	Нормативи ліквідності кредитної спілки	Загальна інформація
	Вимоги щодо обмеження ризиків гаранта з фінансовими активами		Обсяг страхового резерву	

Узагальнено автором на основі [19; 20; 21; 22]

оцінці ризику її діяльності в межах розрахункових методів, які обираються для дослідження. Певні напрями регулювання процесу оцінки ризику діяльності учасників РНФП прослідковуються і у сучасному Положенні НБУ. Між тим, варто звернути увагу, що попередній регулятор ширше використовував абсолютні показники, не надаючи перевагу відносності змін щодо визначення рівня ризиковості різних фінансових послуг, що вже по іншому інтерпретовано новим мегарегулятором НБУ.

НБУ у 2022 році виніс на громадські обговорення декілька проектів Постанов, одна з яких передбачає впровадження вимог до управління ризиками, їх виявлення та оцінку, а саме: «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах» (далі – Постанова СУР) [23]. Регулятор у Постанові СУР [23] рекомендує усім надавачам фінансових послуг, окрім фінансових компаній, застосовувати в якості методу оцінки (вимірювання) ризику стрес-тестування, що має відповідати певним формальним вимогам до програми його проведення, але остаточне рішення про вибір такого способу належить фінансовій установі. Крім того, проект не містить рекомендацій щодо деталізованого складу показників оцінки ризику діяльності учасників РНФП, що потребує врегулювання з боку НБУ через їх суб'єктивність та неоднозначність існуючих підходів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, на теперішній час, вибір методів оцінки ризику діяльності учасників РНФП повністю належить фінансовій установі та не контролюється регулятором. Суб'єктивізм та завильованість такого вибору ставить під сумнів проведення оцінки ризику діяльності надавачами фінансовими установами, а нерегульованість аспектів сутнісного застосування методів для окремих представників РНФП наголошує на необхідності уніфікованого підходу, що пропагандує регулятор. Єдиною рекомендацією регулятора щодо методів оцінки ризику є обов'язкове, але бажане застосування фінансовими установами стрес-тестування, яке є актуальним для страховиків, що мають відповідний досвід, та залишається незрозумілим для усіх інших учасників РНФП. НБУ, має продовжити розробки щодо методів оцінки ризику діяльності для учасників РНФП, що, з одного боку, буде демонструвати свободу вибору показників самими фінансовими установами, а з іншого – створить умови для впровадження обмеженої універсальності РНФП без залежності від фінансової послуги, що надається.

Методи оцінки ризику діяльності на ринку небанківських фінансових послуг не є всеохоплюючими. Відзначається недостатня практика

регулювання діяльності фінансових установ в межах визначення їх ризику, які характеризуються наявними окремими положеннями попереднього регулятора – Нацкомфінпослуг, що не враховують сучасних тенденцій розвитку галузі. Такі положення спрямовані на підхід, що можна означити як «дотримання загальних нормативів діяльності дорівнює допустимому рівню ризику», що не є прийнятним з огляду на динамічність економічних процесів, що впливають на РНФП. Особливої актуальності це питання набуває у воєнний час, який став потрясінням для РНФП та вплинув на систему оцінки ризиків діяльності надавачів фінансових послуг.

У свою чергу, НБУ як оновленому регулятору необхідно посилити впровадження методичних підходів до оцінки ризику фінансової діяльності, що враховуватимуть потреби усіх учасників РНФП та, перш за все, споживачів їх фінансових послуг на умовах орієнтованості на виключність діяльності окремих суб'єктів ринку, стан їх корпоративного управління та безпечність фінансової послуги для споживача. Міжнародні стандарти, зокрема, з фінансового моніторингу вимагають запровадження ризик-орієнтованого підходу у всіх сферах не тільки фінансової діяльності, але і в питаннях регулювання. Отже, посилення урізноманітнення застосування таких методів для поточної і звітної, комплексної і експрес оцінки дозволить досягти фінансової стабільності розвитку РНФП. Крім того, для здійснення якісної оцінки ризику діяльності фінансових компаній, що слабо врегульовані оновленим регулятором, необхідно посилити систему кількісних показників, що обмежені врахуванням досвіду попереднього Регулятора (Нацкомфінпослуг), удосконаленням переліку індивідуальними (специфічними) коефіцієнтами, які відрізняють учасників один від одного.

Так як, НБУ вносить рекомендації щодо оцінки ризику діяльності надавачів фінансових послуг на обговорення загалу, враховуючи євроінтеграційну складову процесу регулювання РНФП, міжнародні практики та стандарти нагляду, принципи корпоративного управління та внутрішнього контролю та управління ризиками, доцільно у подальшому дослідженні розглянути існуючий досвід здійснення такої оцінки ризику діяльності надавачів фінансових послуг за межами України з метою гармонізації подальших рекомендацій в іноземному просторі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про затвердження Правил складання та подання звітності учасниками ринку небанківських фінансових послуг : Постанова Правління Національного банку України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0123500-21#Text> (дата звернення: 14.06.2022).

2. Про затвердження Змін до Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України : проєкт Постанови Правління Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/proekt_2021-08-26.pdf (дата звернення: 14.06.2022).

3. Постанова Правління Національного банку України «Положення про встановлення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від здійснення діяльності учасниками ринку небанківських фінансових послуг, їх суспільну важливість, на підставі яких визначається періодичність проведення планових інспекційних перевірок, та порядок їх застосування» № 157 від 11.12.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0157500-20#Text> (дата звернення: 14.06.2022).

4. Борисов І. В., Панасюк К. С. Оцінка ризиків як головна мета пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами. *Сучасні проблеми розвитку права та економіки в інноваційному суспільстві*: зб. наук. пр. за матеріалами II Інтернет-конференції, 29 листопада 2019 р. Харків : НДІ ПЗІР НАПрНУ. С. 185–193. ISBN 978-617-7806-04-1. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2019/29.11.19/29_11_2019_28.pdf (дата звернення: 14.06.2022).

5. Гриценко К. Г. Інтегральна оцінка ризику страхового компанії. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. Мелітополь : Вид-во Мелітопольська поліграфія «Люкс», 2012. № 3 (19). С. 58–64. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/ream-download/123456789/58396/7/Hrytsenko_Integralna_otsinka_ryzyku.pdf;jsessionid=BFEC0A79B6068A28A6DA27F742CB8205 (дата звернення: 14.06.2022).

6. Кузнецова Н. В. Методи і моделі аналізу, оцінювання та прогнозування ризиків у фінансових системах : дис. докт. тех. наук : 01.05.04, Київ, 2018, 415 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/26340/1/Kuznietsova_diss.pdf (дата звернення: 14.06.2022).

7. Тарасова К. І. Методологічні засади кількісної оцінки ризику. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія Економіка*. 2013. № 23. С. 367–372. URL: <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2013/n23/73.pdf> (дата звернення: 09.08.2022).

8. Гасанова Г. І., Приварникова І. Ю. Застосування методу експертних оцінок для прогнозування валютного ризику на невеликих підприємствах. *Приазовський економічний вісник*. 2017. № 5 (05). С. 110–114. (дата звернення: 09.08.2022).

9. Ніщик Т. В. Фінансові ризики та способи управління ними. *Фінансовий ринок*. 2018. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=3217> (дата звернення: 09.08.2022).

10. Ющенко Н. Л. Економіко-математичний інструментарій прийняття рішень в умовах невизначеності та/або ризику. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2017. № 5. С. 99–107. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/pdf-base/2017/2017_5/jrn/pdf/20.pdf (дата звернення: 09.08.2022).

11. Барташевська Ю. М. Оцінка ризику інвестиційних проєктів підприємства в процесі їх реалізації.

Європейський вектор економічного розвитку. 2014. № 2 (17). С. 15–24. URL: <https://eurodev.duan.edu.ua/images/PDF/2014/2/3.pdf> (дата звернення: 09.08.2022).

12. Романчук К. Г., Стефанишин Д. В. Сценарний підхід та метод Байєса для оцінювання ризиків системних аварій на гідровузлах. *Системні дослідження та інформаційні технології*. 2016. № 2. С. 116–124. URL: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/handle/123456789/134019> (дата звернення: 09.08.2022).

13. Латишева О. В., Титаренко О. Д. Особливості використання імітаційного моделювання для оцінки ризиків інвестиційних проєктів промислового підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2017. № 2 (33). С. 77–82. URL: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/handle/123456789/130419> (дата звернення: 09.08.2022).

14. Ситник В. Ф., Ситник Н. В. Дерева рішень в системах дейтамайнінгу. *Формування ринкової економіки*. 2006. № 16. С. 442–454. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/198show=full> (дата звернення: 09.08.2022).

15. Про затвердження Вимог щодо регулярного проведення стрес-тестування страховиками та розкриття інформації щодо ключових ризиків та результатів проведених стрес-тестів : розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг № 484 від 13.02.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0352-14#Text> (дата звернення: 09.08.2022).

16. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. Дата оновлення: 16.08.2020 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T190361.html (дата звернення: 09.08.2022).

17. Про затвердження Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року : рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 27.12.2020 р. № 797. Дата оновлення: 31.03.2021. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686> (дата звернення: 14.05.2021).

18. Про затвердження Положення про обов'язкові фінансові нормативи та вимоги, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами фінансових установ, що отримали ліцензію на здійснення господарської діяльності з надання гарантій та поручительств : розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг № 980 від 30.05.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1113-19#n16> (дата звернення: 09.08.2022).

19. Про затвердження Положення про обов'язкові фінансові нормативи та вимоги, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами фінансових установ, що отримали ліцензію на здійснення господарської діяльності з надання гарантій та поручительств : розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг № 980 від 30.05.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1113-19#n16> (дата звернення: 09.08.2022).

20. Про затвердження Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості акти-

вів та ризиковості операцій страховика : розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг № 850 від 07.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18n40> (дата звернення: 09.08.2022).

21. Про затвердження Положення про обов'язкові фінансові нормативи та вимоги, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами кредитних спілок, та визнання таким, що втратило чинність, розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 16 січня 2004 року № 7 : розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг № 1840 від 19.09.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1186-19#n17> (дата звернення: 09.08.2022).

22. Положення про порядок надання фінансових послуг ломбардами : розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 26.04.2005 № 3981. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE10845.html (дата звернення: 09.08.2022).

23. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах : проект Постанови Правління Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/proekt_Regulation_SUR_2022-06-27.pdf?v=4 (дата звернення: 09.08.2022).

REFERENCES:

1. National Bank of Ukraine (2020) Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine "On the approval of the Rules for drawing up and submitting reports by participants in the non-banking financial services market. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0123500-21#Text> (accessed 14.06.2022).

2. National Bank of Ukraine (2020) Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine "On the approval of Amendments to the Rules for the organization of statistical reporting submitted to the National Bank of Ukraine. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/proekt_2021-08-26.pdf (accessed 14.06.2022).

3. National Bank of Ukraine (2020) Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine "Regulations on the establishment of criteria for assessing the degree of risk from the activities of non-banking financial services market participants, their social importance, on the basis of which the periodicity of scheduled inspections is determined, and the procedure for their application. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0157500-20#Text> (accessed 14.06.2022).

4. Borysov, I. V., Panasyuk, K. S. (2019), Risk assessment as the main goal of prudential supervision of non-banking financial institutions [Otsinka ryzykiv yak holovna meta prudentsynoho nahlyadu za nebankivskymy finansovymy ustanovamy]. *Modern problems of the development of law and economics in an innovative society*: coll. of science pr. based on the materials of the 2nd Internet conference, November 29, 2019, Kharkiv: Research Institute PZIR NAPrNU. P. 185–193. Available at: <https://ndipzir.org.ua/>

wp-content/uploads/2019/29.11.19/_29_11_2019_28.pdf (accessed 14.06.2022).

5. Hrytsenko, K. G. (2022), "Integrated risk assessment of an insurance company" [Intehral'na otsinka ryzyku strakhovoyi kompaniyi]. *Collection of scientific works of Tavriyya State Agro-Technological University (Economic Sciences)*, Melitopol: "Lux" Publishing House of Melitopol, 2012, No. 3 (19), P. 58–64. Available at: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/download/123456789/58396/7/Hrytsenko_Intehralna_otsinka_ryzyku.pdf;jsessionid=BFEC0A79B6068A28A6DA27F742CB8205 (accessed 14.06.2022).

6. Kuznetsova, N. V. (2018), "Methods and models of risk analysis, assessment and forecasting in financial systems", thesis. dr. technical sciences: 01.05.04, Kyiv, 2018, 415 p. Available at: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/26340/1/Kuznietsova_diss.pdf (accessed 14.06.2022).

7. Tarasova, K. I. (2013), "Methodological principles of quantitative risk assessment" [Metodolohichni zasady kil'kisnoyi otsinky ryzyku], *Scientific notes of the National University "Ostroh Academy"*, Economy series, 2013, 23, pp. 367–372. Available at: <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2013/n23/73.pdf> (accessed 09.08.2022).

8. Hasanova, G. I., Pryvarnikova, I. Yu. (2017), "Application of the method of expert assessments for forecasting currency risk at small enterprises" [Zastosuvannya metodu ekspertnykh otsinok dlya prohnozuvannya valyutnoho ryzyku na nevelykykh pidpryyemstvakh]. *Pryazovsky Economic Bulletin*, 2017, 5 (05), pp. 110–114.

9. Nischyk, T. V. (2018), "Financial risks and methods of managing them" [Finansovi ryzyky ta sposoby upravlinnya nymy], *Financial market*. Available at: <http://libfor.com/index.php?newsid=3217> (accessed 09.08.2022).

10. Yushchenko, N. L. (2017) Economic and mathematical decision-making toolkit in conditions of uncertainty and/or risk [Ekonomiko-matematychnyi instrumentarii pryiniattia rishen v umovakh nevyznachenosti ta/abo ryzyku], *Bulletin of the Khmelnytskyi National University*, 2017, 5, pp. 99–107. Available at: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/pdfbase/2017/2017_5/jrn/pdf/20.pdf (accessed 09.08.2022).

11. Bartashevskaya, Yu. M. (2014) Risk assessment of enterprise investment projects in the process of their implementation [Otsinka ryzyku investytsiynykh proektiv pidpryyemstva v protsesi yikh realizatsii], *European vector of economic development*, 2014. No. 2 (17), pp. 15–24. Available at: <https://eurodev.duan.edu.ua/images/PDF/2014/2/3.pdf> (accessed 09.08.2022).

12. Romanchuk, K. G., Stefanyshyn, D. V. (2016) Scenario approach and Bayesian method for assessing the risks of system accidents at hydraulic nodes [Stsenarnyi pidkhid ta metod Baiiesa dlia otsiniuvannya ryzykiv systemnykh avarii na hidrovuzlakh], *System research and information technologies*, no. 2, pp. 116–124. Available at: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/handle/123456789/134019> (accessed 09.08.2022).

13. Latysheva, O. V., Tytarenko, O. D. (2017) Peculiarities of the use of simulation modeling for risk assessment of investment projects of an industrial enterprise [Osoblyvosti vykorystannia imitatsiynoho modeliuвання dlia otsinky ryzykiv investytsiynykh proektiv pro-

myslovoho pidpriemstva], *Herald of economic science of Ukraine*, no. 2 (33), pp. 77–82. Available at: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/130419> (accessed 09.08.2022).

14. Sytnyk, V.F., Sytnyk, N.V. (2006) Decision trees in data mining systems [Dereva rishen v systemakh deit-amainihu]. *Formuvannia rynkovoï ekonomiky*, no. 16, pp. 442–454. Available at: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/19850?show=full> (accessed 09.08.2022).

15. National Commission for State Regulation of Financial Services Markets (2014), "Order of the National Commission for State Regulation of Financial Services Markets "On the approval of the Requirements for the regular conduct of stress testing by insurers and the disclosure of information on key risks and the results of stress tests". available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0352-14#Text> (accessed 09.08.2022).

16. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019), The Law of Ukraine "On the prevention and countermeasures against the legalization (laundering) of proceeds of crime, the financing of terrorism, and the financing of the proliferation of weapons of mass destruction". Available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T190361.html (accessed 09.08.2022).

17. National Securities and Stock Market Commission (2020), The decision of the National Securities and Stock Market Commission "On the approval of the Financial Sector Development Strategy of Ukraine until 2025" Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686> (accessed 09.08.2022).

18. National Commission that carries out state regulation in the field of financial markets of services (2019), The order of the National Commission that carries out state regulation in the field of financial markets of services "On the approval of the Regulation on mandatory financial standards and requirements limiting the risks of operations with financial assets of financial institutions that have received a license to carry out economic activities for the provision of guarantees and sureties". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1113-19#n16> (accessed 09.08.2022).

19. National Commission for State Regulation in the Field of Financial Markets of services (2019), The order of the National Commission for State Regulation in the Field of Financial Markets of services "On the approval of the Regulation on mandatory financial standards and requirements limiting risks in transactions with financial assets of financial institutions that have received a license to carry out economic activities for the provision of guarantees and sureties". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1113-19#n16> (accessed 09.08.2022).

20. National Commission for State Regulation in the Field of Financial Services Markets (2018), The Order of the National Commission for State Regulation in the Field of Financial Services Markets "On the approval of the Regulation on mandatory criteria and standards of capital adequacy and solvency, liquidity, profitability, asset quality and riskiness of insurer operations". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18#n40> (accessed 09.08.2022).

21. State Commission for Regulation of Financial Services Markets of Ukraine (2019), The order of the State Commission for Regulation of Financial Services Markets of Ukraine "On the approval of the Regulation on mandatory financial standards and requirements limiting risks in transactions with financial assets of credit unions, and recognition as having lost validity". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1186-19#n17> (accessed 09.08.2022).

22. The State Commission for Regulation of Financial Services Markets of Ukraine (2005), "The order of the State Commission for Regulation of Financial Services Markets of Ukraine "Regulations on the procedure for providing financial services". Available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE10845.html (accessed 09.08.2022).

23. National Bank of Ukraine (2022) Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine "On the approval of the Regulation on the organization of the risk management system in financial service providers and non-bank financial groups draft. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/proekt_Regulation_SUR_2022-06-27.pdf?v=4 (accessed 09.08.2022).